

Sensorveiledning Exfac, jus, høst 2017

1. Oppgaveteksten

Fra del A:

1.1 Gjør rede for forholdet mellom pliktnormer, kompetansenormer og kvalifikasjonsnormer. Relater fremstillingen til Grunnloven § 121.

1.2 Beskriv forholdet mellom intern og ekstern kritikk av rett i lys av påstanden: «Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.»

Fra del B:

2. Beskriv forholdet mellom normrasjonalitet og formålsrasjonalitet. Relater fremstillingen til Grunnloven § 100.

Fra del C:

3.1 Forklar grensen mellom definisjoner og karakteristikk. Relater fremstillingen til Grunnloven § 5.

3.2 Beskriv grensen mellom deskriptive og normative utsagn. Relater fremstillingen til Grunnloven § 5.

Spørsmålene med referanse til del A utgjør 2/4. Spørsmålene med referanse til del B utgjør 1/4. Spørsmålene med referanse til del C utgjør 1/4.

2. Innledning

Oppgaven henter stoff fra alle tre pensumdelene. Dette er sagt i overskriftene i oppgaven, slik at kandidatene ikke skal lure på hvilke perspektiver oppgaven skal besvares ut ifra.

I oppgaven er det også sagt hva som vil være forholdet mellom de tre delene av oppgaven i den samlede vurdering. Dermed vil kandidatene også ha grunnlag for å disponere dels tidsbruken, dels omfang og dybde av besvarelsen på de enkelte deler. Veiledningen er skrevet før eksamen. Den må betraktes som foreløbig idet den kan bli revidert på grunnlag av sensuren.

Opggavene hentet fra Del A og Del C har fellestrekk med oppgaven som ble gitt høsten 2016, som igjen bygget på oppgaver fra tidligere semestre. På den bakgrunn bygger flere deler av denne sensorveiledningen på veiledningen som ble utarbeidet til eksamen høsten 2016, som igjen bygger på tidligere veiledninger.

3. Nærmere om de enkelte spørsmålene

Oppgave fra del A:

1.1 Gjør rede for forholdet mellom pliktnormer, kompetansenormer og kvalifikasjonsnormer. Relater fremstillingen til Grunnloven § 121.

Opgaven og læringskravene er dekket i Svein Eng, *Rettsfilosofi* (heretter RF).

Henvisninger blir gitt nedenfor.

Læringskravene fordrer god forståelse i forhold til oppgave 1.1. Det heter:

«Det kreves god forståelse av hovedformene for normativitet:

Typen av Normer, Pliktnormer, Kompetansenormer, Kvalifikasjonsnormer»

Stoffet er behandlet i RF avsnitt II punktene 2-3-4,4.1-4.3 (s. 72-91, 104-110), og i mindre grad 4.4.1-4.4.4 (s.110-124) og punkt 5.3.1-5.3.2 (136-138)

Det er ikke grunn til å gjenta detaljene som står i RF. Hovedtrekkene er det følgende:

Pliktnormer defineres som normer som er bestemmende for hvilke plikter som foreligger. Kompetanse defineres som en evne til å fastsette nye normer som bedømt ved hjelp av gyldighetsnormer kan bli å betrakte som gyldige. Kompetansenormer gir og avgrensner kompetanse for personer, situasjoner og handlinger (normfastsettelse). Kvalifikasjonsnormer kan defineres som normer som sier noe om hva som hører til en kategori, og eventuelt hvilket navn det har.

Alle utøvelser av kompetanse (normfastsettelse) er – i egenskap av handlinger – underlagt alle de tre normtypene: både kompetansenormer, pliktnormer, og kvalifikasjonsnormer. Normtypene opptrer altså alltid i kombinasjon i forhold til enhver normfastsettelse. Pliktnormene sier noe om hvorvidt den kompetente står fritt til å utøve

kompetansen, eller om utøvelsen er påbudt eller forbudt. Kvalifikasjonsnormene kommer alltid inn i form av u/gyldighetsnormer. Og selvfølgelig kan også andre kvalifikasjonsnormer komme inn (lovfestede eller ulovfestede definisjoner av ord og uttrykk i de andre normene).

Forståelse av at normtypene slik alltid opptrer i kombinasjon i forholdet til enhver normfastsettelse, er nødvendig for å løse oppgaven på en god måte.

Til oppgave A 1.2. Som ny tredje setning i andre tekstavsnitt i 1.2 bør vel føyes til: "Stoff kan også hentes fra Svein Eng, Rettsfilosofi, del III (intern kritikk) og del IV B (ekstern kritikk)."

Ordlyden i Grunnloven § 121 er:

«Viser erfaring at noen del av denne kongeriket Norges Grunnlov bør forandres, skal forslag derom fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres ved trykken. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte forandring bør finne sted eller ei. Dog må en slik forandring aldri motsi denne Grunnlovs prinsipper, men bare angå slike modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke forandrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget bør være enige i en slik forandring.

En således vedtatt grunnlovsbestemmelse underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring ved trykken som gjeldende bestemmelse i kongeriket Norges Grunnlov.»

Når oppgaven ber om at fremstillingen av de ulike normtypene skal relateres til Grunnloven § 121 kan besvarelsene både vise hvilke normtyper bestemmelsen uttrykker og hvilke normtyper bestemmelsen ikke uttrykker.

*1.2 Beskriv forholdet mellom intern og ekstern kritikk av rett i lys av påstanden:
«Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.»*

Læringskravene fordrer kjennskap til skillet mellom intern og ekstern kritikk.

Hovedlitteraturen er Christoffer C. Eriksen, *Kritikk, konfrontasjoner med rett og makt* (KK). Skillet mellom intern og ekstern kritikk er behandlet i bokens kapittel 3, særlig på s. 52 flg. toff kan også hentes fra Svein Eng, Rettsfilosofi, del III (intern kritikk) og del IV B (ekstern kritikk)."

I redegjørelsen for skillet bør studentene få frem at den interne kritikken av retten utfordrer oppfatninger om retten med en metode, et kildetilfang og argumentasjon som er iboende for rettssystemet, og som kan benyttes av domstoler og andre rettsanvendere. Denne formen for kritikk befinner seg altså innenfor systemets egendefinerte rammer.

Den eksterne kritikken kan utfordre oppfatninger om retten med en metode, et kildetilfang og en argumentasjon som er uavhengig av rettssystemet, og som ikke nødvendigvis er tillat for domstoler og andre rettsanvendere. Denne formen for kritikk kan altså utfordre retten på et grunnlag som er uavhengig av rettssystemets egne rammer.

Igjen ber oppgaven om at besvarelsen skal relateres til et utsagn. Men i motsetning til oppgave 1.1 er det ikke angitt at utsagnet er en del av Grunnloven, selv om det er klart at ordlyden i utsagnet er identisk med Grunnloven § 113 «Myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov.» Det kan ikke forventes at studentene gjør noe ut av dette, men om noen nevner poenget bør det ikke trekkes for det.

Det kan tenkes flere forskjellige måter å relatere skillet mellom intern og ekstern kritikk til utsagnet om at myndighetenes inngrep overfor den enkelte må ha grunnlag i lov. En nærliggende innfallsvinkel er at utsagnet, som en gjengivelse av en bestemmelse i Grunnloven, forstås som et grunnlag for intern kritikk av eventuelle enkeltinngrep som ikke har lov hjemmel. Forstått slik gir ikke utsagnet grunnlag for en ekstern kritikk av retten. Men dette er bare en av mange innfallsvinkler, og her som ellers må det være studentenes evne til å resonnerer og begrunne svarene som må være avgjørende.

Oppgave fra del B:

2. Beskriv forholdet mellom normrasjonalitet og formålsrasjonalitet. Relater fremstillingen til Grunnloven § 100.

Læringskravene krever god forståelse retten som «tekst og normativ kommunikasjon. Herunder: Rett, språk og hermeneutisk teori». Og i den anbefalte hovedlitteraturen, Inger Johanne Sand: *Rett, samfunn og legitimitet* (RSL), er læringskravet dekket i kapittel 5 «Retten som tekster og språk». Det er avsnitt 5.3 om rettens logikk «normrasjonalitet og formålsrasjonalitet» som er sentralt for oppgaven (s.140-144).

Besvarelsene bør få frem at formålsrasjonalitet handler om evne til å velge midler for å realisere mål, mens normrasjonalitet handler om evne til etterlevelse av regler.

Oppgaven ber om at besvarelsene relaterer fremstillingen til Grunnloven § 100.
Bestemmelsen lyder:

«Ytringsfrihet bør finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk utenfor anstalter.

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rett ut fra hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.»

Oppgaven kan legges opp på flere forskjellige måter og uten å ha lest noen besvarelser går jeg heller ikke inn på hva som er det mest heldige grepet. Oppgaven må forstås slik at den gir studentene stor frihet, slik at evnen til resonnere og begrunne svarene i forhold til begrepene om formålsrasjonalitet og normrasjonalitet må være helt avgjørende.

Oppgave fra del C:

3.1 Forklar grensen mellom definisjoner og karakteristikk. Relater fremstillingen til Grunnloven § 5.

3.2 Beskriv grensen mellom deskriptive og normative utsagn. Relater fremstillingen til Grunnloven § 5.

Læringskravene fordrer god forståelse i forhold til oppgave 3.1 og 3.2. Det heter at studentene skal ha god forståelse av blant annet språk og definisjonsteori.

Det fremgår av overskriften at oppgaven er hentet fra Del C. Det innebærer at studentene bør bygges besvarelsen av begge spørsmål på Alf Petter Høgberg, / *språkets bilde* (ISB). Temaene er også behandlet i RF. Selv om RF er hovedlitteratur til Del A, kan det selvsagt ikke trekkes om studentene bygger besvarelsen på denne, også i denne deloppgaven.

Grensen mellom definisjoner og karakteristikk fremstilles i ISB som utsagnstyper, i kap 2.2.4 (s. 22). Definisjonsteori er omtalt kap. 3.1, 3.3 og 3.10. Med definisjoner menes fastleggelse språklige størrelsers innhold, mens karakteristikk gjelder fenomenene som ligger bak språklige størrelser. Sier karakteristikken noe om en virkelighet er det en virkelighet utenfor språket. Utsagn som ikke er karakteristikk er definisjoner.

Skillet mellom normative og deskriptive utsagn er fremstilt i ISB i kap 2.2.3 (s. 19-22), og det er berørt i kap. 3.2-3.3 (s. 53-56). Deskriptiv og normativ argumentasjon er også omtalt i kap. 5.4 (s. 96-99).

Et deskriptivt utsagn handler om hva som er, et normativt utsagn om hva som bør være. Mens det deskriptive utsagnet ofte vil ha som formål å beskrive en virkelighet, har det normative utsagnet ofte som formål å påvirke virkeligheten. Grensene mellom de to utsagnstypene er likevel ikke alltid skarpe.

Oppgaven ber om at besvarelsen relaterer fremstillingen av både spørsmål 3.1 og 3.2 til Grunnloven § 5. Bestemmelsen lyder slik:

«Kongens person er hellig; han kan ikke lastes eller anklages. Ansvarligheten påligger hans råd.»

Besvarelsene bør som et minimum få frem at utsagnet må tolkes for å avgjøre om det er normativt eller deskriptivt. I og med at det er tale om et utsagn i en grunnlovsbestemmelse bør besvarelsene få frem at utsagnet har et normativt innhold, selv om utsagnet lest isolert kan gi inntrykk av å være deskriptivt, jf ordene «er» og «påligger». For øvrig er det mulig å relatere besvarelsen til Grl § 5 på flere måter, og også her må det være studentenes evne til å resonnerer og begrunne svarene som må være avgjørende for vurderingen.

4. Momenter til den samlede karaktersetting

Det fremgår av oppgaveteksten hvordan de forskjellige delene skal vektas i forhold til hverandre.

Spørsmålene med referanse til del A utgjør $2/4$. Spørsmålene med referanse til del B utgjør $1/4$. Spørsmålene med referanse til del C utgjør $1/4$.

Dette er en billedlig måte å uttrykke seg på, idet karaktersetting ikke er ren matematikk. Er imidlertid del A til stryk, er det neppe praktisk mulig at oppgaven totalt kan bedømmes til bestått.

Denne versjonen av sensorveiledningen er et utkast og vil bli justert etter innspill fra sensorene.

Bergen 18. desember 2017

Christoffer C. Eriksen